

Coğrafyaya Erkeklik Kavramının Yerleşmesi ve Hegemonik Erkekliğe Yaklaşımlar

The establishment of the concept of masculinity in geography and approaches to hegemonic masculinity

Miyase Yalçın^{*a}

Makale Bilgisi

Derleme

DOI:

10.33688/aucbd.1446520

Makale Geçmişi:

Geliş: 03.03.2024

Kabul: 02.05.2024

Anahtar Kelimeler:

Coğrafya

Toplumsal cinsiyet

Ataerkillik

Heteronormativite

Hegemonik erkeklik

Öz

Bu çalışma, erkeklik kavramının coğrafya disiplinine yerleşmesi ve hegemonik erkekliğin mekân ver yerlerde nasıl oluştuğunu açıklamaktadır. Erkeklik disiplinler arası bir konu olduğu için sosyolog ve feminist sosyal ve kültürel coğrafyacıların çalışmalarından faydalanılmıştır. Coğrafya ve hegemonik erkeklik; hegemonik erkekliği organize etmek; radikal feminizm ve erkeklik; yer, ataerkillik ve heteronormativite bölümlerinden oluşmaktadır. Cinsiyetlendirilmiş ve cinselleştirilmiş bedenlerin üretiminde mekânlar merkezi olmuştur. Mekânlardaki gizli odalar (closet), toplumsal cinsiyet ve cinsellik performanslarının gerçekleştirildiği bir yer haline gelmiştir. Birbirlerine bağlı olan gizli odalarda erkeklik ilişkisel olarak inşa edilmiş böylece ataerkillik ve heteronormativite yeniden üretilmiştir. Bu durum gizli odalardaki eşcinsel erkeklerin ve kadınların baskılanmasına ve kadınların ikincilleştirilmesine neden olmuştur. Bu çalışmanın amacı da Türkiye'deki coğrafya çalışmalarında bu konuların tartışılmasına katkıda bulunmak, literatürü derlemek ve bu kavramların özellikle Türkçede yerleşmesi için ortam oluşturmaktır.

Article Info

Review

DOI:

10.33688/aucbd.1446520

Article History:

Received: 03.03.2024

Accepted: 02.05.2024

Keywords:

Geography

Gender

Patriarchy

Heteronormativity

Hegemonic masculinity

Abstract

This study explains the establishment of the concept of masculinity in the discipline of geography and how hegemonic masculinity is formed in places and places. Since masculinity is an interdisciplinary subject, the works of sociologists and feminist social and cultural geographers were used. It consists of sections on geography and hegemonic masculinity, organizing hegemonic masculinity, radical feminism and masculinity, place, patriarchy and heteronormativity, Spaces have become central to the production of gendered and sexualized bodies. The closet in spaces has become a place where gender and sexuality performances take place. In closet spaces that are connected to each other, masculinity is constructed relationally, thus patriarchy and heteronormativity are reproduced. This situation caused the oppression of homosexual men and women in the closet and the subordination of women. For social change, homosexual rights must be guaranteed and the discipline of geography, which is often heterosexist, must change. The aim of this study is to contribute to the discussion of these issues in geography studies in Turkey, to compile the literature and to create an environment for these concepts to be established, especially in Turkish.

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: yalcin.miyase2016@mail.com

^a Milli Eğitim Bakanlığı, Ataşehir Mustafa Kemal Anadolu Lisesi, İstanbul/Türkiye, <https://orcid.org/0009-0002-1232-0506>

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

In this study, the settlement of the concept of masculinity in geography and the formation of hegemonic masculinity in spaces and places are explained. The structures of gender identities and how they are constructed in different places and spaces have constituted the research area of masculinity studies in geography. Connell (1995) defined masculinity as a place in gender relations, the practices by which men and women incorporate this place into gender and the effects of these practices on bodily experience, personality and culture. Therefore, while masculinity provides a sense of self, it is also constructed in the context of social order. In this way, masculinity is formed as part of a gender order filled with difference, power and hierarchy (Carrigan et al., 1987). For this reason, most places were produced and dominated by men.

Feminist geography has provided space, context, approaches and tools for geographers to investigate and explore the relationships between masculinities and place. How the science of geography and space are produced (Bilgili, 2017; 2020); how place and space are socially constructed (Cresswell, 2004); geography of gender and gender of geography (Deniz, 2018); how social relations are part of the production of space and place (Massey, 1994); how space is constructed in cities (Mirioglu, 2018); studies addressing the representation of gender in academic geography in Turkey (Özgüç, 2008) and how patriarchy organizes social space (Yüceşahin, 2016) have been at the center of the critical analysis of masculinities. Feminist geographers have contributed to the development of geography as well as discussing masculinity in geography. Butler (1990, 1993) emphasized that gender is socially constructed by including ‘performativity’. Bell and Valentine (1995) introduced sexuality as a performance in their study *Mapping Desire*. Geographers have taken gender and sexual performance as axioms and said that places play a central role in the reproduction of patriarchy and heteronormativity (Johnston, 1996; Rose, 1996).

2. Geography and Hegemonic Masculinity

Geographies of masculinity have emerged from feminist social and cultural geography studies concerned with the structures, processes and places that perpetuate unequal gender relations (Berg and Longhurst, 2003; Hopkins and Noble, 2009; McDowell, 2003; van Hoven and Horschelmann, 2005). The concept of hegemonic masculinity, formulated by Raewyn Connell, has been important in the development of the field of masculinity studies. The concept of hegemonic masculinity was first reported in accounts from a field study on social inequality in Australian high schools. This study in Australian high schools provided empirical evidence of multiple nested hierarchies of gender construction in terms of both gender and class (Connell et al., 1982). However, the formation of masculinities has been developed in debates about the experience of male bodies (Connell, 1983) and the role of men in Australian labor policies (Connell, 1982).

There is a relationality between power, knowledge and the production of truth. Academic institutions have produced masculinity with forms of privilege and authority that develop through knowledge production processes (Akay, 2023; McDowell, 1990; Moss, 2002; Rose, 1993; Tuncer,

2012). Feminist geographers opposed the way geographical knowledge was produced and reshaped the discipline of geography, opening up field for the development of masculinity studies in geography. Therefore, masculinity studies began to be seen in 1989. One of the first geographers to focus explicitly on masculinity through his study on cultural politics, plural masculinities, black masculinity and advertising was Peter Jackson (1989, 1991, 1994). Jackson (1991) saw the interest in masculinity as a response to the rise of feminism and an increasingly politicized homosexual consciousness. Longhurst (2000) stated that studies on masculinities are a changing focus rather than a reaction of feminism. For this reason, in the late 1990s, social and cultural geographers began to pay more attention to masculinities, especially in feminist cultural and social geographies and studies on sexuality.

3. Organizing Hegemonic Masculinity

Hegemony is the problem of cultural dominance relations or the superiority achieved by the play of social forces in which a group claims and maintains its leading position (Connell, 1987, 1993). According to Weber (1978), domination is the possibility of a certain order being obeyed by a certain group. Domination can be said to operate where there is a possibility of carrying out an order. Hegemonic domination may not be produced entirely through violence, but violence can often be used to strengthen hegemony (Connell, 1987). Power is an important structural feature of sex, gender and sexual relationships. Socially constructed power relations between men and women have historically been constructed around sex, gender and sexual orientation.

Logan (2010) examined gay male escorts who are in a dominant position in the male prostitution industry and was interested in how hegemonic masculinity can be reproduced through the practices of gay male escorts. Logan concluded that gay men who frequent escorts adopt and reiterate hegemonic masculine norms among themselves, and that this is reinforced through the idealized masculine characteristics of the dominant gay male sex escorts. The world gender order has become the scene of seamlessly conflicting hegemonic projects, consisting of multiple layers in which different forms of masculinity are at work and in conflict (Messerschmidt, 2018). Moreover, recent studies on hybrid masculinities have uncovered evidence that hegemonic masculinities are ubiquitous yet hidden in plain sight. Hybrid hegemonic masculinities have involved the incorporation of subordinate behaviors and images (masculine or feminine) into particular male (and female) identities, simultaneously securing and concealing their hegemonic power in the process (Bridges and Pascoe, 2018).

4. Radical Feminism and Masculinity

In the 1970s, radical feminism brought the analysis of gendered power to the forefront of feminist thought before the emergence of the concept of hegemonic masculinity. Because the aim of radical feminism has been to understand masculine power and develop appropriate strategies to eliminate it. Second wave feminism was motivated by De Beauvoir's (1949) argument in her study *The Second Sex* that a person is not born male or female, but becomes male or female. She argued that society, not biology, determines the status of women, that is, women are socially placed in unequal patriarchal relations and have to assume the status of the Other. In her study titled *Sexual Politics*, Millet (1970) theorized the power relations between men and women as patriarchy.

The most important theoretical projects of feminists in the 1980s were the conceptualization of gender relations as well as the emergence of the concept of hegemonic masculinity. According to Connell (1987), gender relations are seen as structured through power inequalities between men and women, masculinities and femininities and masculinities. Masculinity studies led to greater attention to men's bodies and emotions. Because gender regulation has caused male/female bodies to be burdened with hierarchical binary distinctions between mind/body and mind/emotion. While women were considered in touch with their bodies and emotions, men were seen as hard-bodied and unimpressed (Longhurst, 2001).

5. Place Patriarchy and Heteronormativity

Place is conceptualized as variable and socio-spatial relations (McDowell, 1999). Homes as places are gendered, sexualized and racialized. The gendering of these spaces and the consolidation of patriarchal societies has led to homes often becoming sites of patriarchal violence and the acceptance of same-sex violence (Tyner, 2012). The hegemonic system of masculinity reproduced the patriarchal domination of men over women and represented the system of oppression. Rich (1980) said that the functioning of patriarchy and the regulation of homosexuality are an important factor. She stated that in a society where men control most aspects of women's lives, women are fundamentally bound to a dual system of oppression. She reported that this pressure is facilitated by the fact that women face almost the same cultural pressure as men to be heterosexual and women are part of the team that men use to prove their heterosexuality. Heteronormativity refers to the ways in which heterosexuality is taken and produced as natural, unproblematic, given. MacKinnon (1989) stated that the universal patriarchy system is maintained through heterosexuality and sexual violence. Sexuality has been crucial to the subordination of women and has theorized this as a dynamic of inequality.

6. Discussion and Conclusion

Masculinity studies took place in geography in the late 1980s and early 1990s with the rise of feminism and homosexual consciousness. Gendered bodies were produced in space and places, therefore masculinity was applied in space and places. For this reason, space and place were arranged and used according to gender and sexuality. For example, closet are places where performances of gender and sexuality take place and often masculinity is also practiced (Brown, 2000). Closet are very important as performances in both homosexual theory and geography and have emerged as a metaphor for oppression. Home is a particularly meaningful metaphor because homosexual do not disclose their homosexuality in their own homes and in the presence of their families (Duncan, 1996).

Closet is the spatial indicator of homophobia and heteronormativity. According to Wielgosz (1996), the closet has become a place where things belong, not people. As Bachelard (1994) said, a closet is a space that has a limiting feature within a private space and is not open to everyone. It has a certain spatial interaction with a closet. Savran (1996) said that the normality of heterosexuality depends on the existence of homosexuality as the other. The spatial positions and interaction between closet and other closet represented the interaction between public and private spaces.

Closets are an important part of the city's sexual geographies, and many closets existed within the city (Brown, 2000). It has also become an institution and a metaphor of concealment that dominates the daily lives of millions of people (Osborn, 1996). Thus, Rose (1996) has noted geographers' impulse not only to prioritize real space over metaphorical space but also to assume a distinction between the two. She stated that there is an implicit (and often explicit) hierarchization in these distinctions, that while real space is concrete and dynamic, metaphorical space is fluid and imprisoning. Hemmings (2002) stated that there is no distinction between homosexual and heterosexual spaces, that bisexuals are present in both homosexual and heterosexual spaces and that they play a role in the construction of both spaces.

As a result, as seen in the study, masculinity is a problematic gender structure and is constructed relationally. Gay men who were oppressed in closets generally led to the subordination and oppression of women. Therefore, gender based social change is not about focusing on changing men, gay rights should be guaranteed and individuals should be allowed to live more freely and happily.

This study makes metaphorical spaces and homosexual spaces visible by placing the concept of masculinity in geography studies in Turkey, emphasizes that this is valuable information and calls geographers to discuss it to raise homosexual awareness.

1. Giriş

Bu çalışmada, erkeklik kavramının coğrafyaya yerleşmesi ve hegemonik erkekliğin mekân ve yerlerdeki oluşumu açıklanmıştır. İlk bakışta erkeklik, coğrafya disipliniyle ilgisiz bir kavrammış gibi düşünülebilir. Ancak toplumsal cinsiyet kimliklerinin yapıları ve farklı mekân ve yerlerde nasıl inşa edildiği coğrafyadaki erkeklik çalışmalarının araştırma alanını oluşturmuştur. Connell (1995) erkekliği, toplumsal cinsiyet ilişkilerinde bir yer, kadın ve erkeklerin bu yeri toplumsal cinsiyete dâhil ettiği pratikler ve bu pratiklerin bedensel deneyim, kişilik ve kültür üzerindeki etkileri şeklinde tanımlamıştır. Dolayısıyla erkeklik benlik duygusu sağladığı gibi toplumsal düzen bağlamında da inşa edilmiştir. Bu sayede erkeklik, farklılık, güç ve hiyerarşi ile dolu bir toplumsal cinsiyet düzeninin parçası olarak oluşturulmuştur (Carrigan vd., 1987). Bu nedenle çoğu yer erkekler tarafından üretilmiş ve hâkimiyet altına alınmıştır.

Feminist coğrafya, coğrafyacılar erkeklikler, mekân ve yer arasındaki ilişkileri araştırmaları ve keşfetmeleri için mekân, bağlam, yaklaşım ve araçlar sağlamıştır. Coğrafya biliminin ve mekânın nasıl üretildiği (Bilgili, 2017; 2020); yer ve mekânın sosyal olarak nasıl inşa edildiği (Cresswell, 2004); cinsiyetin coğrafyası ve coğrafyanın cinsiyeti (Deniz, 2018); sosyal ilişkilerin nasıl mekân ve mekân üretiminin parçası olduğu (Massey, 1994); kentlerde mekânın nasıl inşa edildiği (Mirioğlu, 2018); Türkiye’de akademik coğrafyada cinsiyetin temsili (Özgüç, 2008) ve ataerkilliğin sosyal mekânı nasıl örgütlediğini (Yüceşahin, 2016) ele alan çalışmalar erkekliklerin eleştirel analizinin merkezinde yer almıştır. Ayrıca coğrafyadaki eşcinsel çalışmalar, mekânı yeniden düşünmemizde önemli bir potansiyele sahip olmuştur. Feminist coğrafyacıların, cinsiyetlendirilmiş mekânlar ve cinsiyetin mekânsallığı hakkındaki değerlendirmeleri bu çalışmaların temelini oluşturmuştur. Örneğin, kamu-özel, ev-iş yeri dualiteleri üzerine yapısökümcü çalışmalar, şehrin yeniden kavramsallaştırılması, işe geliş gidiş alanları ve bu mekânsallıklar ile güç uygulamaları arasındaki bağlantılar; baskı, korku ve şiddet yoluyla kadın davranış ve bedenlerinin kontrolüne ilişkin düşüncelerdir (England, 1993; McDowell, 1999; Peake, 1993; Pratt ve Hanson, 1994; Valentine, 1989). Bu durumda coğrafyada feminist, erkeklik ve eşcinsel çalışmalar ilişkiseldir. Feminist coğrafyacılar, coğrafyadaki erkekliğin tartışılmasının yanı sıra coğrafyanın da gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Feministler cinsiyetin toplumsal olarak inşa edildiğini belirtmişlerdir. Butler (1990; 1993), ‘performatifliği’ dâhil ederek cinsiyetin toplumsal inşa edildiğini vurgulamıştır. Eylemlerin tekrarlanması eylemlerin normalliklerini yansıtmış ve pekiştirmiştir. Kişinin cinsiyetinin sabit veya verili olmadığı, söylem ve kültüre göre şekillendiğini belirtmiştir. Butler’ın çalışmaları, ikinci dalga feminizmin temeli olan bir gözlemden ortaya çıkmıştır. Erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik farklılıklar ‘cinsiyet farklılıkları’, erkeklere ve kadınlara kültürlerde ve toplumlarda nasıl muamele edildiğindeki önemli farklılıkları açıklamamıştır. Butler için, bu farklılık ‘eylemseldir’ ve sadece gerçekleştirildiği ölçüde gerçektir. Ayrıca günlük bedensel uygulamaların cinsiyet farklılıklarının üretimi, düzenlenmesi ve normalleştirilmesinde merkezi olduğunu savunmuştur. Feminist ve eşcinsel coğrafyalarda cinsiyet ve cinsellik kavramsallaştırmaları Butler’ın çalışmalarından türetilmiştir. Bell ve Valentine (1995), Mapping Desire adlı eserinde cinselliği bir performans olarak tanıtmıştır. Orada ve başka yerlerde coğrafyacılar cinsiyet ve cinsel performansı aksiyom olarak ele almışlardır (Johnston, 1996; Rose, 1996). Bununla birlikte ‘bağlamı’ konum veya yer olarak işlevselleştirerek ataerkilliğin ve heteronormativitenin yeniden üretiminde merkezi bir rol oynadığını söylemişlerdir. Bu bağlamda

araştırmada coğrafyadaki erkeklik çalışmaları, mekânlarda hegemonik erkekliğin organize edilmesi, ataerkilliği her türlü toplumsal eşitsizliğin nedeni olarak gören radikal feministlerin görüşleri, hegemonik erkekliğin ataerkillik ve heteronormativite ile ilişkisi ve yerlerdeki oluşumu açıklanmıştır. Sonuçta ise erkekliğin uygulandığı metaforik mekanlar açıklanmıştır.

2. Coğrafya ve Hegemonik Erkeklik

Coğrafyadaki erkeklik çalışmaları, eşitsiz toplumsal cinsiyet ilişkilerini sürdüren yapılar, süreçler ve yerler ile ilgili feminist sosyal ve kültürel coğrafya çalışmalarından ortaya çıkmıştır (Berg ve Longhurst, 2003; Hopkins ve Noble, 2009; McDowell, 2003; van Hoven ve Hörschelmann, 2005). Giderek disiplinler arası olan çalışma, 'erkek çalışmaları' (Kimmel, 1987), 'erkeklikler sosyolojisi' (Whitehead, 2002), 'erkekler ve erkeklikler çalışmaları' veya 'erkekler hakkında eleştirel çalışmalar' (Connell vd., 2005) olarak bilinmektedir. Sosyologların bu çalışmaları, coğrafyadaki erkeklik araştırmalarından önce gelişmeye başlamıştır. Erkekler ve erkeklik üzerine yapılan akademik araştırmaların tarihi, yirminci yüzyılın büyük bir kısmını kapsıyor olsa da, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra erkek çocuklarda ortaya çıkan sosyal sorunu başlangıç noktası olarak almıştır. Yapısal işlevci cinsiyet rolü teorisi, erkek çocuklar için doğru ilişki ve uygulamaların ve onların erkeğe geçişlerinin açıklanabileceği güvenilir bir paradigma olarak ortaya çıkmıştır (Carrigan vd., 1987). Ancak bu toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin klasik ilkelerine bağlı olmuştur. Bu nedenle 1960'ların sonu ve 1970'lerin başlarında ikinci dalga feminizm, işlevselciliğin sorunlu olduğunu açığa çıkarmaya başlamıştır (Millet, 1971). Böylece erkeklik ve toplumsal cinsiyet ilişkilerine ilişkin bilgi için yeni yollar açmıştır.

Erkekler ve erkeklik üzerine ileri akademik araştırmalara önemli katkılarda bulunan Avusturyalı Connell, erkekliğin kavramsal tekilliğini reddetmiş ve onu bir çeşitlilik olarak anlamak için yeni olasılıklar açmıştır. Raewyn Connell tarafından formüle edilen hegemonik erkeklik kavramı, erkeklik çalışmaları alanının gelişmesinde önemli olmuştur. Hegemonik erkeklik kavramı ilk olarak Avustralya liselerinde, sosyal eşitsizlik üzerine yapılan bir saha çalışmasındaki açıklamalarda bildirilmiştir. Avustralya liselerindeki bu çalışma, cinsiyet inşasına yönelik iç içe geçmiş çoklu hiyerarşilerin hem toplumsal cinsiyet hem de sınıf açısından ampirik kanıtını sağlamıştır (Connell vd., 1982). Bununla birlikte erkekliklerin oluşumu, erkek bedenlerinin deneyimi (Connell, 1983) ve Avustralya çalışma politikalarında erkeklerin rolüne (Connell, 1982) ilişkin tartışmalarda geliştirilmiştir. Kavramın formülasyonunda ampirik sosyal araştırmalar önemli bir kaynak olmuştur. Okullarda (Willis, 1977), erkek egemen işyerlerinde (Cocburn, 1983) ve köy topluluklarında (Herdt, 1981; Hunt, 1980) yerel cinsiyet hiyerarşilerini ve yerel erkeklik kültürlerini belgeleyen saha araştırmalarının sayısı giderek artmıştır. Ayrıca cinsiyet ve cinsiyet farklılıklarının sosyal yapılar olarak anlaşılması, erkeklikleri ilişkiel başarılar olarak kavramsallaştırmanın farklı yollarına yol açmıştır. Dolayısıyla erkeklik/erkeklikler; bedenler, kimlikler, kurumlar, fikirler, sosyal normlar ve kategoriler ile tarihsel ve coğrafi bağlarla ilişkili olarak oluşturulmuştur (Berg ve Longhurst, 2003; Hopkins ve Noble, 2009). Bu ilişkiellik devam eden ve sürekli değişen bir süreçtir, çünkü erkeklikler bu toplumsal ve maddi ilişkiler içinde ve bunlar aracılığıyla sürekli olarak yeniden inşa edilmiştir. Dolayısıyla erkeklik türlerinin ve kimlik çalışmalarının kavramsallaştırılmasında farklı ilişkiel çerçeveler sağlamıştır.

Günümüzde sosyal bilimlerden araştırmacıların belirli bir ortam veya anda erkekliğin inşasının izini sürdüğü büyüyen bir çalışma alanı vardır. Bunlar arasında evlilikte cinsellik, homofobik cinayetler, vücut geliştirme spor salonu, sokak çeteleri, bir din adamının ailesi, bir sigorta ofisi, bir lise, bir film, bir siyasi hareket, profesyonel sporlar, bir polis karakolu, bir edebi tür ve medya tartışmasıdır. Connell buna erkeklik araştırmalarında yerel ve spesifik olanın ön plana çıktığı ‘etnografik an’ demiştir (Connell, 2000). Erkekler ve erkeklikler üzerine yapılan araştırmalardaki ‘etnografik an’, erkekliklerin çokluğunu, erkeklikler arasındaki ilişkileri, kolektivitinin önemini, erkeklikler ve kadınlıklara ilişkin sosyal öğrenmeyi, çelişkileri ve değişimi vurgulamıştır. Ayrıca etnografik an yerelin, yerin ve konumun tanınmasını sağlamıştır. van Hoven ve Hörschelmann (2005), erkekliğin yalnızca erkeklerin bedenlerine bağlı kalmaktan ziyade biyoloji ve seks sınırlarının çok ötesindeki bedenlere, nesnelere, yerlere ve alanlara bağlanabileceğini belirtmiştir. Aynı zamanda erkekliğin, erkeklik imajını çağrıştırdığını ancak bunların hiçbir şekilde erkekler tarafından paylaşılmadığını, kadınlar tarafından benimsenebildiğini veya kadınlara atfedilebildiğini söylemiştir. Dolayısıyla erkeklik çeşitli bedenler, yerler ve bağlamlarla ilişkilendirilebilir.

Güç, bilgi ve hakikatın üretimi arasında bir ilişkisellik vardır. Akademik kurumlar bilgi üretimi süreçleriyle gelişen ayrıcalık ve otorite biçimleriyle erkekliği üretmiştir (Akay, 2023; McDowell, 1990; Moss, 2002; Rose, 1993; Tuncer, 2012). Bu nedenle bilgi üretimi ortamlarında işleyen ırkçılık, sınıfçılık, heteroseksizm gibi hegemonik sistemler ve bu sistemler tarafından en çok baskı altına alınan öznelere rızasını ve desteğini kazanarak çalışmaktadır (Berg vd., 2014). Coğrafyacılar olarak bizim için en önemlisi, erkekliklerin içinde faaliyet gösterdikleri mekânlar tarafından oluşturulmaları ve onları oluşturmalarıdır (Berg ve Longhurst, 2003). Bu durum bütün toplumsal cinsiyet kimlikleri için bu şekilde ve erkekliğin inşasına özgü değildir. Bu bağlamda Rose’nun (1993) çoklu eril ve dişil özne konumlarının karmaşıklığı hakkındaki görüşleri önemlidir. Farklı erkeklerin farklı şekillerde erkeksi hale geldiğini dolayısıyla akademinin ve daha spesifik olarak coğrafyanın yalnızca belirli erkeklerin ilgisini çekeceğini belirtmiştir. Akademisyen erkeklerin akademinin erkekçiliğine farklı şekillerde tepki göstereceklerini ve coğrafya gibi disiplinlerin, belirli erkeklikleri harekete geçiren belirli disiplin eylemlerini kodladığını söylemiştir. Ayrıca kadınların coğrafi bilgi üretme konusunda kabiliyetsiz olmadığını daha ziyade erkeklerin ve kadınların tarihsel ve coğrafi olarak söylemlere maruz kaldıklarını açıklamıştır. Kobayashi (2002) ise normatif olarak tanımlanmış erkeksi değerler ve derinlere gömülü kültürel uygulamaların, disiplinin kültüründeki değişimi sınırladığını söylemiştir. Bunlardan yola çıkarak bilgi üretiminde hegemonik erkekliğin varlığını göz önünde bulundurmak önemlidir.

Feminist coğrafyacılar coğrafi bilginin üretim şekline karşı çıkmışlar, coğrafya disiplinini yeniden şekillendirerek coğrafyada erkeklik çalışmalarının gelişmesine alan açmışlardır. Berg ve Longhurst (2003), erkeklikleri coğrafyaya ‘yerleştirmeyi’ amaçlayan alana genel bir bakışında şunu belirtmiştir: Anglo-Amerikan coğrafyasının erkek merkezci ve erkek tarihi olması (Rose, 1993) ve bu nedenle coğrafyacıların uzun süredir erkeklerin faaliyetleriyle uğraşırken hegemonik erkeklik eleştirisinin gelişmesi biraz daha zaman almıştır. Dolayısıyla erkeklik çalışmaları ancak 1989’da görülmeye başlanmıştır. Erkekliğe kültürel politikalar, çoğul erkeklikler, siyah erkeklik ve reklamcılık hakkındaki çalışmalarıyla açık bir şekilde odaklanan ilk coğrafyacılarından biri Peter Jackson’du (1989, 1991, 1994). Jackson (1991) erkekliğe ilgiyi ‘feminizmin ve giderek politikallaşan eşcinsel bilincin

yükselişine bir yanıt olarak' görmüştür. Longhurst (2000), erkeklikler üzerine yapılan çalışmaları feminizmin bir tepkisinden ziyade değişen odak noktası olduğunu belirtmiştir. Ayrıca feminist çalışma, eleştirel erkek araştırmalarının gelişimi için çok önemli olmuştur; zira bu çalışmalar, homojen toplumsal cinsiyet ve cinsellik anlayışlarını yapısöküme uğratmayı ve toplumsal cinsiyete dayalı güç ilişkilerine karşı çıkmayı amaçlamıştır (van Hoven ve Hörschelmann, 2005). Bu nedenle 1990'ların sonlarında sosyal ve kültürel coğrafyacılar, özellikle feminist kültürel ve sosyal coğrafyalarda ve cinsellikle ilgili çalışmalarda erkekliklere daha fazla ilgi göstermeye başlamışlardır. 2000'li yılların başlarında kentsel coğrafyalar, istihdam, engellilik ve sömürgecilik sonrası alanlarda çalışanlar da dâhil olmak üzere coğrafyacılar erkekliklerle ilgili konuları araştırmışlardır.

Erkekliklerin çoğulluğu ve cinsiyet düzenindeki değişimler, mekânsal ve zamansal farklılıklarla iç içe geçmiş durumdadır (Akyüz, 2021). Connell (2005), erkekliğin cinsiyette hegemonik konumunu sürdürmesine olanak tanıyan şeyin bu sürekli değişim olduğunu belirtmiştir. Aslında, erkekliklerin farklı mekânlarda nasıl oynandığı değil, aynı zamanda bu mekânların erkeklik deneyimini nasıl şekillendirdiği ve toplumsal ilişkilerin diğer boyutlarıyla nasıl eklemlendiğini araştırmak coğrafyaya özgü bir alan olmuştur (Hopkins ve Noble, 2009). van Hoven ve Hopkins'in (2009) belirttiği gibi coğrafi bağlamdaki farklılıklar, toplumsal cinsiyet dinamiklerini ve erkeklikleri hayati bir şekilde şekillendirmektedir: Erkeklik performansı mekân, yer ve zamanla bağlantılı olduğundan yani aynı kişi farklı zamanlarda ve bağlamlarda farklı türden bir erkeklik ve/veya kadınlık ortaya koyabildiğinden, erkekliklerden bahsetmek daha doğru olur. Bu, iş, ev ve eğlence alanları gibi yerelden; ulusal, kültürel, sosyal ve yasal bağlamlar gibi küresele kadar çeşitli ölçeklerdeki farklılıklara işaret etmektedir (Jackson, 1991; Connell ve Messerschmidt, 2005). Hegemonik erkeklik çoğu toplumda baskın bir özellik olmuş ve çoğu erkek hegemonik erkek tarafından ayrıcalıklı hale gelmiştir. Çoğunlukla erkekler tarihsel olarak toplumdaki en yüksek değere sahip veya en güçlü kurumların askeriye, polis, iş dünyası, ticaret, eğitim ve sporun kontrolünde önde gelen figürler olmuş ve olmayı da devam etmiştir.

1970'lerdeki Eşcinsel Özgürlük Hareketi'nden bu yana cinsiyet, cinsellik ve mekân arasındaki bağlantılara ilişkin çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Önemli bir mekânsal metafor olan 'gizli oda' cinsel baskının boyutlarını ve heteroseksüelliğin versiyonlarını analiz etmek için teorileştirilmiştir (Brown, 2000; Sedgwick, 1990). Cinsellik kamu-özel arasındaki ayrımla düzenlendiği için gizli odalar, eşcinselleri gizlemiş, görünmez ve bilinmez kılmıştır (Okur, 2023). Bourdieu, eşcinsel erkeği gizli odadayken erkesileştirilmiş alanlara nüfuz edebilen, erkekler arasındaki değerini yükseltebilen ve sonra eşcinsel olarak ortaya çıkabilen biri olarak görmüştür (Anderson, 2009). Öznelerin heteronormatif zaman ve mekân yapıları dışındaki mekânsal deneyimlerini incelemek için 'kuir zaman' ve 'kuir mekân' kavramları önerilmiştir (Halberstam, 2005). Bu nedenle heteronormatif ortamlarda ve eşcinsel erkeklerin gezindiği parklar, barlar, kulüpler ve saunalar gibi mekânlarda normatif olmayan erkek cinselliklerinin ikincilleştirilmesi ele alınmıştır (Bell ve Valentine, 1995; Browne ve Lim, 2007). Hearn, Biricik ve Joelsson'e (2014) göre, Türkiye'de yasalar eşcinselliği kısıtlamasa da sosyal ve kültürel değerler onur ve ahlak söylemleriyle heteroseksüel aile yapısını korumayı amaçlamıştır. Böyle bir sistem hegemonik erkekliğin değerlerini yüceltmış ve ataerkil toplumsal ve ekonomik yapılarını korumuştur. Ayrıca hem bir ulus inşasına karşılık gelen militarist-nasyonalist kurucu değerler hem de

bir disiplin olarak coğrafyanın erkekler tarafından kurulan ve onların baskın olduğu bir yapıya sahip olması da bunda etkili olmuştur.

3. Hegemonik Erkekliği Organize Etmek

Hegemonya, kültürel egemenlik ilişkileri sorunu ya da bir grubun lider konumunu iddia ettiği ve sürdürdüğü toplumsal güçlerin oyunuyla elde edilen üstünlüktür (Connell, 1987, 1993). Weber'e (1978) göre tahakküm ise belirli bir emre belli bir grup tarafından uyulması olasılığıdır. Tahakkümün bir emrin yerine getirilme olasılığının olduğu yerde işlediği söylenebilir. Bu nedenle tahakküm, emirlere uyulmasını sağlamak için her zaman devreye sokulan bir iktidar organizasyonudur. Connell'e (1987) göre hegemonik tahakküm tamamen şiddet yoluyla üretilmeyebilir, ancak şiddet hegemonyayı güçlendirmek için sıklıkla kullanılabilir. Bununla birlikte, tahakküm olarak hegemonya din, politika, hukuk, medya, eğitim gibi kültürel kurumlar ve belirli inanç ve değerlerin birleştirilip yayıldığı otorite olarak işlemiştir. Gramsci'nin vurguladığı gibi "bu kültürel kurumların kontrolü yoluyla bir grup, kolektif ve bireysel olarak ikincil gruplar üzerinde tahakkümcü bir hegemonya inşa edebilir" (Gramsci'den aktaran Howson, 2006, s.43). Baskın hegemonyayı inşa etmenin ve sürdürmenin temel mekanizması, Connell'in (1983) 'kültürel ayrışma' olarak adlandırdığı ikincillerin birlik süreçlerini bozma yeteneğidir. Bu nedenle toplumsal cinsiyeti anlamak için erkekliğin nasıl işlediğini bilmek gereklidir. Toplumsal cinsiyet inşası süreci, kolektif ve kurumsal gibi çeşitli düzeylerdeki sosyal çevrenin yanı sıra kişisel, yüz yüze ve cinsel bağlamalarda da işlediği görülmüştür. Bu, erkeklik ve kadınlık olarak ifade edilen tekilliği değil, erkeklik ve kadınlık olarak anlaşılan cinsiyet çeşitliliğini üretmiştir. Hegemonik erkeklik, sosyo-kültürel ortamın içinden ortaya çıkmış ve cinsiyet düzenini etkili bir şekilde kontrol altına alarak baskın bir güç haline gelebilmiştir.

Seks, cinsiyet ve cinsellik sosyal yapılardır ve hegemonik erkekliği kavramsallaştırmak için bunları anlamak önemlidir. Oakley (1972), seksi erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik farklılıklar, cinsiyeti ise seksle ilişkili sosyal farklılıklar olarak tanımlamıştır. Cinsiyet bilgisi, sosyo-biyolojik ve sosyal inşacı ekollere ayrılmıştır. 1975'te Edward Wilson sosyo-biyoloji disiplinini, tüm sosyal davranışların biyolojik temellerinin sistematik olarak incelenmesi olarak tanımlamıştır. İnsan genetiğine ilginin artması, cinsiyetlendirilmiş davranışın sosyo-biyolojisine olan ilgiyi de artırmıştır. Spesifik olarak, genetik tüm sosyo-biyolojik süreçlerin temelini oluşturmuş ve bu insan davranışına öngörülebilirlik sunmuştur (Vaughan ve Hogg, 1995). Ancak sosyobiologlar kültürün insan uygulamalarının gelişimi üzerindeki etkisini kabul etmişlerdir. Ayrıca sosyo-biyolojik yaklaşımlar, toplumsal cinsiyet bağlamında toplumsal düzenin erkek ve kadın olmak üzere iki ana kategori etrafında inşa edildiğini belirtmiştir. En önemlisi kategoriler tanımlandığında, bireyler genellikle bu kategorilere atanmış ve belirli cinsiyet rolleri tahsis edilmiştir. Bu nedenle erkeklik açısından biyolojiye, cinsel üremenin organizasyonuna, kapitalizme ya da aile organizasyonuna dayalı olarak erkekler sosyal konumlarına atanmıştır. Ancak erkeklik ve kadınlık kategorilerinin özerk ve homojen sosyal gruplaşmalar olarak görülebileceği varsayımı da vardır (Edley ve Wetherell, 1995).

Sosyal inşacı perspektifler, cinsiyetin tek bir belirleyici güçten ve en önemlisi insan bedeni dışında ortaya çıktığı görüşünü reddetmiştir (Vance, 1995). Rubin (1975), Marx'tan (1971) yararlanarak toplumsal cinsiyetin inşasında toplumsal ilişkilerin önemini şu şekilde açıklamıştır: Marx bir keresinde

şöyle sormuştu: “Siyahi köle nedir? Siyah ırktan bir adamdır. Başka bir açıklama, diğeri kadar iyidir. Bir zenci bir zencidir. Yalnızca belirli ilişkilerde köle haline gelir”. Şöyle bir açıklama yapılabilir: Evcilleştirilmiş kadın nedir? Türün dışıdır. Başka bir açıklama, diğeri kadar iyidir. Bir kadın bir kadındır. Belirli ilişkilerde yalnızca bir ev hizmetçisi, eş, mal sahibi, playboy tavşanı, fahişe veya insan diktafonu haline gelir. Bu ilişkilerden kopmuş olduğundan, altının başlı başına para olmadığı gibi o da erkeğin yardımcısı değildir. Bilgili ve Kocalar (2023), kadın varsa erkeğin değerli olduğunu söylemiştir. Ancak kadın ve erkek ikiliği sabit kategoriler değildir, cinsiyet kimlikleri çeşitli ve akışkandır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet, gücün organize edilmesiyle ortaya çıkan pratik şekilleri olduğu gibi hegemonik erkeklik de gücün organize edilmesiyle ortaya çıkan pratiklerdir.

Güç; seks, cinsiyet ve cinsel ilişkilerin önemli bir yapısal özelliğidir. Erkekler ve kadınlar arasında sosyal olarak yapılandırılmış güç ilişkileri, tarihsel olarak seks, cinsiyet ve cinsel tercih temelinde inşa edilmiştir. Logan (2010), erkek fuhuş endüstrisinde baskın konumda bulunan eşcinsel erkek eskortları incelemiş ve hegemonik erkekliğin eşcinsel erkek eskortların uygulamaları aracılığıyla nasıl yeniden üretilebileceğiyle ilgilenmiştir. Logan, hırs, kendine güven, saldırganlık ve fiziksel güç gibi eril özelliklerin yanı sıra belirli fiziksel görünüm (kaslılık, vücut büyüklüğü, vücut kılları ve boy) ve cinsel davranışlar (cinsel baskınlık, cinsel saldırganlık) ve uygulamalar ile hegemonik erkeklik kavramını tanımlamıştır. Eşcinsel erkek seks işçilerini tanımlayan niceliksel bir çevrimiçi veri kaynağı kullanan Logan, kaslı erkeklerin, erkek fuhuş piyasasında baskın bir konuma sahip olduğunu ve bu durumun ‘hegemonik erkeklikle tutarlı’ olduğunu çünkü hegemonik erkekliğe uygunluğun piyasada iyi ödüllendirildiğini belirtmiştir. Logan, sık sık eskortlara giden eşcinsel erkeklerin ‘kendi aralarında hegemonik erkeksi normları benimseyip yineledikleri’ ve bunun baskın eşcinsel erkek seks eskortlarının idealize edilmiş ‘erkeksi’ özellikleri aracılığıyla pekiştirildiği sonucuna varmıştır.

Dünya cinsiyet düzeni sorunsuz çalışan bir makine olmaktan çok uzak olup çatışan hegemonik projelerin sahnesi olmuş, farklı erkeklik şekillerinin iş başında olduğu ve çatıştığı birden fazla katmandan oluşmuştur (Messerschmidt, 2018). Connell (1995), herhangi bir organizasyon, kurum veya kültürde birden fazla erkekliğin var olduğunu ancak yalnızca bir hegemonik erkeklik modelinin olacağını savunmuştur. Hegemonik erkekliği, kurumsallaşmış erkekliğin yalnızca bir biçiminin diğerlerinin üzerinde ‘kültürel olarak yüceltildiği’ hegemonik bir süreç olarak tanımlamıştır. Sonra erkekler kültürel olarak bu tek baskın biçimle ilişki kurmak zorunda kalmıştır. Ayrıca hibrit (melez) erkeklikler üzerine yapılan son çalışmalar, hegemonik erkekliklerin her yerde mevcut olmasına rağmen göz önünde gizli olduğuna dair kanıtları ortaya çıkarmıştır. Hibrit hegemonik erkeklikler, ikincil davranış ve görüntülerin (eril ve/veya dişil) belirli erkek (ve kadın) kimliklerine dâhil edilmesini ve bu süreçte aynı anda hegemonik güçlerinin güvence altına alınmasını ve gizlenmesini içermiştir (Bridges ve Pascoe, 2018). Ancak hegemonik erkekliğin değişken karakteri onların ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir. Demetriou (2001), kuzey toplumlarında gey erkeklerin artan kültürel görünürlüğünü tartışmış ve bazı heteroseksüel erkeklerin gey erkeklerin tarzlarını ve uygulamalarını benimsediğini ve toplumsal cinsiyet pratiğinin yeni bir melez şeklini inşa etmesini mümkün kıldığını savunmuştur. Böyle bir durumun cinsiyet farklılığını bulanıklaştırdığı ancak cinsiyet hegemonyasını zayıflatmadığı sonucuna varmıştır. Messerschmidt’e (2018) göre hegemonik erkekliklerin bir örneği, ABD eski başkanı Donald Trump’ın durumudur. Trump’ın bazı uygulamaları, hegemonik erkekliğin

değişken ve geçici doğasını ve çeşitli hegemonik erkekliklerin dönüşümlerinin büyük ölçüde bağlama bağlı olduğunu göstermiştir. Trump kendisinden sürekli olarak güçlü, savaşçı ve başarılı olarak bahsetmiştir. Kültürel olarak tanımlanmış ‘alt’ ikincil cinsiyet niteliklerini rakiplerine kısaca atfederken, kendisine kültürel olarak tanımlanmış ‘üstün’ erkeksi nitelikler aşmıştır. Bu eşleştirme, farklı erkeklikler arasında eşitsiz bir ilişkiye işaret etmiştir, biri hem hükmeden hem de hegemonik olan Trump ve diğeri tabi olan ‘Öteki’ erkeklerdir.

Hegemonik erkeklik, Donaldson’a (1993) göre özellikle Carrigan, Connell ve Lee, Chapman, Cockburn, Connell, Lichterman, Messner ve Rutherford’un eserlerinde görüldüğü şekliyle, kadınların ikincilleştirilmesine yönelik özel bir strateji içermiştir. Onlara göre hegemonik erkeklik, kadınlardan korkma ve onlardan kaçmayla ilgilidir. Kültürel olarak idealize edilmiş bir biçim, hem kişisel hem de kolektif bir projedir; ekmek kazanma ve erkeklik hakkındaki sağduyudur. Dışlayıcıdır, endişe uyandırır, içsel ve hiyerarşik olarak farklılaşmış, acımasız ve şiddetlidir. Sözde doğaldır, serttir, çelişkilidir, krize eğilimlidir, zengindir ve toplumsal olarak sürdürülebilirdir. Erkek egemenliğinin kurumlarıyla merkezi olarak bağlantılı olmasına rağmen, çoğu bundan faydalansa da, tüm erkekler bunu uygulamamıştır. Her ne kadar sınıflar arası olsa da, genellikle işçi sınıfını, eşcinselleri ve siyahi erkekleri dışlamıştır. Yaşanmış bir deneyimdir, ekonomik ve kültürel bir güçtür ve toplumsal düzenlemelere bağlı olmuştur. Bir ömür boyunca zorlu müzakereler sonucunda inşa edilmiştir. Kırılgan olabilir ama birlikte yaşanan en tehlikeli şeyleri inşa etmiştir. Dirençlidir, kendi eleştirilerini de bünyesinde barındırır ama yine de ‘çözülmüştür’.

Homohisterinin yüksek olduğu dönemde hegemonik erkeklik hâkimdir ve bu dönemde erkekler duygusal ve dokunsal olarak birbirlerinden uzak durmalıdır (Allen, 2007). Ayrıca homofobik söylem, erkekliği denetlemiş ve hegemonik erkekliği yeniden üretmiştir. Bu nedenle genç erkekler saldırgan davranabilir, homofobik tutumları sürdürebilir, birbirlerinden duygusal olarak uzak durur ve heteroseksüel faydalanmalarıyla övünebilir (Messerschmidt, 2018). Böyle bir zamanın ruhu içinde diğer erkeklerle fiziksel ve cinsel yakınlık sergileyen genç erkekler, sosyal olarak eşcinselleşiyor ve sonuç olarak algılanan erkekliklerinden yoksun kalabiliyorlar (Anderson, 2009). Ancak erkekler, heteroseksüelleştirici ve erkekleştirici olduğu için baskın biçime bağlılıklarını taahhüt edebilirler; bu, eril ve dişil kutuplaşmasının daha da ayrılacağı ve tüm erkeklerin ataerkil ayrıcalık kazanacağı anlamına gelmektedir (Connell, 1995). Aynı zamanda homohisteri kültürel olarak zamanla azaldıkça, iki baskın erkeklik biçimi ortaya çıkmaktadır: biri muhafazakâr, diğeri kapsayıcıdır (Messerschmidt, 2018). Anderson’a (2009) göre hegemonik erkeklik artık uygulanamaz çünkü onun yerini ‘ortodoks’ olarak adlandırdığı muhafazakâr, baskın erkeklik almıştır. Bu tür erkekliği uygulayan erkekler homohisterik kalır, dokunsal ve duygusal olarak mesafelidir. ‘Kapsayıcı’ erkeklik ise duygusal ve fiziksel homososyal yakınlığı vurgulayan, ortodoks erkekliğin yanında rekabet eden baskın bir erkeklik olmuştur. Ortodoks erkekliğe değer veren erkekler, eşcinselleri şeytanlaştırmak için homofobik söylemi kullanabilirken, kapsayıcı davranan erkekler, eşcinselleri aşağılama niyeti olmadan homofobik söylemi kullanabilmiştir (Anderson, 2009). Ancak bir kültürün üyeleri eşcinselliğin mümkün olduğuna inanmıyorsa, kişinin eşcinsel olmadığını akranlarına kanıtlamasına gerek yoktur. Böylece erkeklere cinsiyetçi ifade konusunda daha fazla özgürlük verilebilir. Sonuç olarak, erkek kitlelerle ve azımsanmayacak sayıda

kadınla ittifak sürdürülerek, pratikte belirsiz de olsa stratejik bir birlik inşa edilmiş, hegemonik ilkeler meşrulaştırılmış ve mevcut toplumsal cinsiyet düzeni sürdürülmüştür (Howson, 2006).

4. Radikal Feminizm ve Erkeklik

1970'lerde radikal feminizm, hegemonik erkeklik kavramının ortaya çıkmasından önce cinsiyetlendirilmiş güç analizini feminist düşüncede ön plana taşımıştır. Çünkü radikal feminizmin amacı eril gücü anlamak ve gücün ortadan kaldırılmasına yönelik uygun stratejiler geliştirmek olmuştur. Radikal feminizm, eril gücü ve ayrıcalığı yani ataerkilliği her türlü toplumsal eşitsizliğin temel nedeni olarak görmüştür. Radikal feministlere göre kadınlar, tarihsel olarak ilk ezilen gruptu ve her toplumda var olduğu iddia edilen ataerkillik, baskının en yaygın ve en derin biçimiydi. Bu nedenle radikal feminizmin gelişimi hegemonik erkeklik kavramını anlamak için önemli olmuştur.

İkinci dalga feminizm, Beauvoir'ın (1949) *The Second Sex* adlı eserinde 'bir kişi erkek veya kadın doğmaz ancak erkek veya kadın olur' argümanı ile harekete geçmiştir. De Beauvoir 'biyolojik kader'in insanın topluma sunduğu kişiyi belirlemediğini; kadın olarak tanımlanan, erkek ile iktidarsız erkek arasındaki belirsiz varlığı oluşturanın medeniyet olduğunu söylemiştir. Kadınların durumunu biyolojinin değil toplumun belirlediğini savunmuş; yani kadınlar toplumsal olarak eşitsiz ataerkilli ilişkiler içine yerleştirilmiş ve 'Öteki statüsünü üstlenmek' zorunda kalmışlardır. Millet (1970) *Sexual Politics* adlı eserinde kadınlar ve erkekler arasındaki güç ilişkilerini 'ataerkillik' olarak kuramlaştırmıştır. Cinsiyete dayalı güç ilişkilerinin her türlü ayrımcılıktan daha sağlam, sınıf tabakalaşmasından daha katı, daha tekdüze ve kesinlikle daha kalıcı olduğunu savunmuştur. Ayrıca ataerkilliğin kültürün en yaygın ideolojisi ve en temel gücü olduğunu belirtmiştir. Toplumun tüm tarihi medeniyetler gibi bir ataerkillik olduğunu ve nüfusun kadın olan yarısının erkek olan yarısı tarafından kontrol edildiği bir toplumsal örgütlenme biçimi olduğunu açıklamıştır. Bunun yanı sıra erkeklerin ve kadınların eşitsiz güç ilişkilerini kapsayan erkek ve kadın alanlarına bölünmüş bir toplumsal sistemi kabul etmek üzere eğitildiklerini belirterek biyolojik indirgemeciliği reddetmiştir. Ailenin ataerkilliğin temel kurumu olduğunu, cinsiyet rolü sosyalleştirmesi yoluyla üyelerini ataerkilli ideolojilere ve uygulamalara uyum sağlamaya ve bunlara uymaya teşvik ettiğini belirtmiştir. Aynı zamanda özel alandaki gücü vurgulamış, ataerkilliğin temelini erkeklerin kadınlara hükmetmesini sağlayan özel ve kişilerarası güç olduğunu söylemiştir. Erkeklerin bu tahakkümünün apaçık şiddetle dayatılmadığını, aksine cinsiyet rolü sosyalleşmesi ve evdeki cinsiyetlendirilmiş gücün yoluyla gerçekleştiğini belirtmiştir. Bununla birlikte ataerkilli toplumdaki kontrolün güç yönetimi olmadan işleyemeyeceğini erkeklerin gerekirse gücü, otoriteyi ve kontrolü sürdürmek için psikolojik ve teknik olarak donanımlı olduğunu açıklamıştır.

Feministlerin 1980'lerdeki en önemli teorik projeleri, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin kavramsallaştırılmasının yanı sıra 'hegemonik erkeklik' kavramının ortaya çıkışı olmuştur. Raewyn Connell ataerkillikten ziyade toplumsal cinsiyet ilişkilerine vurgu yapmıştır. Connell (1985), radikal feminizm ile bağlantılı sorunların, insanların cinsiyet ilişkilerini şekillendirmek için ne yaptıklarına odaklanan ve 'tüm pratiklerin bir koşulu olarak ilişkilerin yapısına' özen gösteren bir toplumsal cinsiyet pratiği teorisi ile çözülebileceğini belirtmiştir. Ayrıca 'yapı'nın içsel olarak karmaşık ancak sürdürülen toplumsal cinsiyet ilişkileri kalıpları olduğunu söylemiştir. 1980'lerin başında belirli davranış türlerinin

ve varoluş biçimlerinin kültürel olarak baskın hale getirildiğini ve genel olarak erkeklik veya kadınlık modeli olarak görülmeye başlandığını savunmuştur. Diğer davranış ve karakter türlerinin onlara göre sapkın veya aşağılık olarak tanımlandığını, alaya, düşmanlığa ve bazen de şiddete maruz kaldığını, kültürel olarak baskın olanları ‘hegemonik erkeklik’ ve ‘hegemonik kadınlık’ olarak adlandırmaya başladıklarını söylemiştir (Kessler vd., 1982). Connell’a (1987) göre, toplumsal cinsiyet ilişkileri erkek ve kadın, erkeklik ve kadınlık ve erkeklikler arasındaki güç eşitsizlikleri yoluyla yapılandırılmış olarak görülmüştür. Buna göre kadınlık itaat, şefkat ve empati yoluyla yani ‘kadınsı erdemler’ aracılığıyla eril güce nasıl uyum sağladığını vurgulamıştır. Daha spesifik olarak kadınlığı, ‘sosyalliğin sergilenmesi, çiftleşme sahnelerinde kırılmalık, erkeklerin duygu uyarma ve ego okşama arzularına uyum, evliliği ve çocuk bakımını kabul etmesi yoluyla tanımlanmıştır. Ancak direniş stratejileri veya uyumsuzluk biçimleriyle tanımlananlar ve uyum, direniş ve işbirliğinin stratejik bileşimleriyle tanımlananlar gibi kadınlıkların olduğunu da belirtmiştir.

Erkeklik çalışmaları, erkeklerin bedenlerine ve duygularına daha fazla ilgi gösterilmesini sağlamıştır. Çünkü cinsiyet düzenlemesi, erkek/kadın bedenlerine zihin/beden ve akıl/duygu arasındaki hiyerarşik ikili ayrımların yüklenmesine neden olmuştur. Kadınlar bedenleri ve duygularıyla ‘temas halinde’ kabul edilirken, erkekler ‘sert bedenli’ ve ‘etkilenmez’ olarak görülmüştür (Longhurst, 2001). Whitehead (2002) hegemonik erkekliğin yalnızca yapıyı görebildiğini ve özneyi görünmez kıldığını; bireyin ideolojik bir düzeneğin ve bir güç dürtüsünün içinde kaybolduğunu veya ona tabi olduğunu söylemiştir. Gücün korunmasına yönelik herhangi bir strateji, muhtemelen diğer grupların insan yerine konulmamasını ve buna karşılık olarak benlik içindeki empatinin ve duygusal ilişkinin kalmamasını içerecektir (Schwalbe, 1992). Seidler (2007), erkeklerin duygusal ve duygusal bedenden kopmasının cinsiyet ilişkileri açısından sorunlu olduğunu ve cinsiyet eşitliğini sağlamak için erkeklerin duygularıyla bağlantı kurması gerektiğini açıklamıştır. Ayrıca bedenlerimiz duygusal geçmişimizi taşır ve erkekler bedenleriyle bir etkileşim geliştirerek bağlantısız kalacak duyguları dile getirebilirler demiştir. Bu nedenle hegemonik erkeklik, ortaya çıkabileceğini ve güç farklılığının ortadan kaldırılabilceğini düşünmelidir.

5. Yer Ataerkillik ve Heteronormativite

Yer, değişken ve sosyo-mekânsal ilişkiler olarak kavramsallaştırılmıştır (McDowell, 1999). Bir yer olarak evler ise cinsiyetlendirilmiş, cinselleştirilmiş ve ırklaştırılmıştır. Bu mekânların cinsiyetlendirilmesi ve ataerkillik toplumların sağlamaştırılması, evlerin sıklıkla ataerkillik şiddet mekânları olmasına ve aynı cinsiyetten şiddetin kabul edilmesine yol açmıştır (Tyner, 2012). Ayrıca ev, uygun rollerin, davranışların ve beklentilerin öğretildiği ve öğrenildiği bir yer haline gelmiştir. Bazı erkekler evi, kendi kurallarını ve kültürel olarak üretilmiş saygı ve hegemonya fikirlerini uygulayabilecekleri bir alan olarak kullanmıştır. Bu nedenle evler, gücün eşitsiz ve şiddet içeren bir şekilde kullanılabilceği bir alan haline gelmiştir. Massey (1994), ‘aşamalı bir yer duygusu’ kavramını geliştirmiştir; bu hem mekânsal hem de zamansal olan bir kavramdır. Mekânların, toplumsal ilişkilerin eklemlenmesinde ‘belirli anlar’ olarak anlaşılabilceğini savunmuştur. Yerlerin zaman içinde ve geçmiş ile şimdinin, içerisi ile dışarının devam eden kesişimi yoluyla inşa edildiğini belirtmiştir. Ayrıca Nash ve Gorman-Murray (2019) sanal mekânlar ve kurumsal ortamların başka yerlerle olan karmaşık ve hareketli

bağlantıların farkına varılması gerektiğini söylemiştir. Bunlara bağlı olarak yerlerde oluşturulmuş cinsiyet kimliklerinin pratiklerini görmek mümkün olabilir.

Halberstam (2005), mekânsallığa ilişkin çoğu neo-Marksist makro analizlerin ve teorileştirmelerin ‘beden/yerel/kişisel’ yerine ‘sınıf/küresel/politik’e öncelik verdiğini ve bir analiz kategorisi olarak cinselliği göz ardı ettiğini dolayısıyla ulusötesi kapitalizmin çeşitli boyutlarını kaçırdığını belirtmiştir. Ancak 70 milyondan fazla vatandaşın yaşadığı Türkiye’de aktif LGBT organizasyonlarının sayısı az olsa da, ICT- tabanlı LGBT aktivizmi, ağ oluşturma ve iletişim muazzam bir şekilde kendi topluluklarını, dayanışma mekânlarını (Facebook, Twitter) oluşturmuş, ulusal ve ulusötesi kamusal mekânda normatif olmayan cinsel öznelerin görünürlüğünü artırmış ve Türkiye’de yüksek düzeydeki çevrimiçi etkinliği yansıtmıştır (Hearn vd., 2014). Ulusal ve ulusötesi olanın karşılıklı ilişkileri burada açıkça görülmüş ve daha tanınabilir hale gelmiştir.

Ataerki hegemonik sistemle birlikte işlemiş ve baskı sistemini temsil etmiştir. Rich (1980), ataerkilliğin işleyişi ile eşcinselliğin düzenlenmesinin önemli bir faktör olduğunu söylemiştir. Erkeklerin kadınların yaşamlarının çoğu yönünü kontrol ettiği bir toplumda, kadınların temelde ikili bir baskı sistemine bağlı olduğunu belirtmiştir. Bu baskının, kadınların heteroseksüel olmak için erkeklerle neredeyse aynı kültürel baskıyla karşı karşıya kalması ve kadınların, erkeklerin heteroseksüelliklerini kanıtlamak için kullandıkları ekibin bir parçası olması nedeniyle kolaylaştırıldığını bildirmiştir. Bunu ev içi alanda inceleyen Rich, zorunlu heteroseksüellik ve kadınların değersizleştirilmesi nedeniyle evlerin sembolik ve aile içi şiddetin politik bir kurumunu teşvik ettiğini söylemiştir. Ayrıca, zorunlu heteroseksüelliğin erkeklerin kadınlara yönelik şiddetini mazur göstermeye yardımcı olduğunu; erkeklerin ayrıcalığını sürdürmek için büyük ölçüde kadınları kontrol etmek ve tabi kılmak için kullandığını vurgulamıştır.

Heteronormativite, heteroseksüelliğin doğal, sorunsuz, verili bir durum olduğu için alındığı ve üretildiği yolları ifade etmektedir. Heteronormativite eşitsiz bir cinsel ikiliğe (heteroseksüellik ve eşcinsellik) dayalı cinsel toplumsal yapıyı üretmiştir. Bu, iki karşıt cinsiyetin sözde doğal cinsel çekiciliğine bağlı olarak heteroerkeksi ve heterodişil farklılığı oluşturmuştur (Messerschmidt, 2018). Heteroseksüel pratiklerin normatif olarak benimsenmesi, on dokuzuncu yüzyılda ve yirminci yüzyıl başlarında başlamıştır (Foucault, 1978). Bununla birlikte, önce adli psikiyatri ve seks psikolojisi gibi disiplinlerde, sonra da seksolojide eşcinsel kategorinin inşası, heteroseksüelliğin öncesinde gerçekleşmiştir (Kinsman, 1993). Eşcinselliğin inşasını destekleyen kategori, bu ilişkiler içindeki tüm erkekleri desteklemiş ve sonra uygulamaları sapkın olarak etiketlenmiş; heteroseksüellik kategorisi içinde anlaşılabilir ve inşa edilebilecek normatif cinsel uygulamalardan ayrı tutulmuştur (Howson, 2006). Bu yüzden eşcinsellik akademik ve kültürel olarak incelenirken, heteroseksüellik popüler kültür ve eleştirel sorgulamadan uzak durmuştur. Ayrıca heteroseksüel hegemonya, heteroseksüellerin heteroseksüel olmayanlar üzerinde güç ve ayrıcalık elde etmelerini sağlamış; hegemonya işleyişinin bir parçası olarak eşcinseller kusurlu olarak incelenmiştir (Anderson, 2009).

Heteroseksizm geleneksel erkeklik yoluyla üretilmiş ve üretilmektedir. Bu nedenle erkeklerin kadınsılığı eşcinselliğiyle birleştiği için geleneksel erkeklik sadece ataerkilliğin korunmasına değil aynı zamanda heteroseksüelliğin egemenliğine de yardımcı olmuştur (Kimmel, 1994). Ayrıca MacKinnon

(1989) evrensel ataerkillik sisteminin heteroseksüellik ve cinsel şiddet aracılığıyla sürdürüldüğünü belirtmiştir. Cinsellik kadınların ikincilleştirilmesi açısından hayati önem taşımıştır ve bunu bir eşitsizlik dinamiği olarak teorileştirmiş, cinsiyetin cinsel baskınlıktan kaynaklandığını söylemiştir. Formül şu şekildedir: cinsellik eşittir heteroseksüellik, eşittir erkek tahakkümünün ve kadın itaatının cinselliğidir. Cinsellik, böylece erkeği ve kadını, cinsiyet kimliğini ve cinsel hazzı tanımlamış; politik bir sistem olarak erkek üstünlüğünü tanımlamış ve sürdürmüştür.

Rich (1980), heteroseksüelliğin doğallaştırılmasının, heteroseksüel olmayanlar için kültürel ve kurumsal eşitsizlikte kendini gösterdiğini, onların cinsel ve cinsiyete dayalı kimliklerinin değerli bir gerçeklik ve bilgi kaynağı olarak kabul edilmediğini savunmuştur. Ayrıca toplumun heteroseksüellik iyi ve eşcinsellik kötü olacak şekilde yapılandırıldığını incelemenin birçok yolu vardır. Örneğin, spor sosyal dünyanın cinsiyetçi doğasını yeniden üretmekle kalmamış aynı zamanda spor müsabakaları, erkeksi davranışların öğrenildiği ve pekiştirildiği alanlar haline gelmiştir. Bunun yanı sıra atletizmin eşcinsellikle bağdaşmadığı düşünüldüğünden sporcuların eşcinsel olmayacağı sonucu çıkmış ve onlara daha yüksek bir erkeklik derecesi sağlamıştır (Pronger, 1990). Aynı zamanda ataerkil ve heteroseksüel ayrıcalığın sürdürülmesini mümkün kılmıştır. Connell (1995), erkekliğin neredeyse her zaman erkeklerin bedenleriyle ilgili olduğuna dair bir inancın var olduğunu belirtmiştir. Ayrıca erkeklerin sportif hünerlerinin, üstünlüğün ve yönetme hakkının sembolik kanıtı haline geldiğini söylemiştir. Anderson'a (2009) göre organize sporun hızlı yükselişi, erkeklerin feminizm ve eşcinsellik korkularına karşı koymayı amaçlayan homososyal bir kurum olarak kullanılmış; esas olarak erkek çocukları eşcinsellikten uzaklaştırmak için tasarlanmıştır. Böylece erkekler, erkek olmanın kolektif beklentilerine yanıt vermek zorunda olmaları nedeniyle ataerkil bir kültür altında acı çekmiştir (Bourdieu, 2001).

6. Tartışma ve Sonuç

Erkeklik çalışmalarının coğrafyada yer alması feminizm ve eşcinsel bilincin yükselmesiyle 1980'lerin sonu ve 1990'ların başında gerçekleşmiştir. Cinsiyetlendirilmiş bedenler mekân ve yerlerde üretilmiş dolayısıyla erkeklik mekân ve yerlerde uygulanmıştır. Bu nedenle mekân ve yer cinsiyet ve cinselliğe göre düzenlenmiş ve kullanılmıştır. Örneğin, mekânlardaki gizli odalar (Brown, 2000), toplumsal cinsiyet ve cinsellik performanslarının gerçekleştirildiği ve genellikle erkekliğin de uygulandığı yerler olmuştur. Bu gizli odalar performans olarak hem eşcinsel teoride hem de coğrafyada çok önemlidir ve baskının bir metaforu olarak belirmiştir. Eşcinsel bireyler kendi evlerinde ve ailelerinin yanında bile eşcinsel olduğunu açıklamadıkları, gizlendikleri için ev mekânı özellikle anlamlı bir metafordur (Duncan, 1996). Bu bağlamda eşcinsel erkekler gizli odada kaldıkları ve heteroseksüelmiş gibi davrandıkları sürece baskın cinsiyetin ayrıcalıklarına sahip olmuşlardır. Eşcinsel erkeklerin bazıları kadınlarla evlenmiş, bazıları mümkün olduğu kadar heteroseksüel görünmeye çalışmış, bazıları da geleneksel erkeksi özellikleri taklit etmiştir.

Gizli oda, homofobi ve heteronormativitenin mekânsal göstergesidir. Wielgosz'a (1996) göre, gizli odanın olduğu mekân insanların değil eşyaların ait olduğu bir mekân olmuştur. Ancak bu da bir aittir çünkü gizli odalar gibi mekânlar da sırlar içermiştir. Konumu ve mesafesi daha yakın, daha merkezi ve daha önemli bir odaya yakınlığı belirtmiş ancak bu belirli bir yakınlık, erişilebilirliği ve etkileşimi sınırlayan bir yakınlık olmuştur. Bachelard'ın (1994) söylediği gibi gizli oda, özel mekân

içinde sınırlayıcı bir özelliği olan ve herkese açık olmayan bir mekândır. Gizli oda diğer odadan çok uzakta değildir, içeriğini görmek veya içeri girip çıkmak için kapısını açmak gerekmektedir. Yani bir gizli odayla belirli bir mekânsal etkileşimi vardır. O da ayrı ve farklıdır; ayırmış, gizlemiş ve hapsetmiştir. Ayrıca gizli odanın bulunduğu mekânın girişinde her zaman bir eşik alanı, bir sınır olduğu varsayılmıştır. Bu daha geniş çevreyle mekânsal etkileşimi yani gizli oda ile diğer oda arasında hareketlilik olduğunu göstermiştir. Bu etkileşim teorik olarak da vurgulanmıştır. Örneğin, Savran (1996), heteroseksüelliğin normalliğinin eşcinselliğin öteki olarak varlığına bağlı olduğunu söylemiştir. Başka bir ifadeyle, odanın merkeziliği bir ölçüde gizli odanın mimari marjinalliğine dayanmıştır. Gizli oda ve diğer oda arasındaki mekânsal konumlar ve etkileşim, kamusal ve özel alanlar arasındaki etkileşimi temsil etmiştir. Bu bağlamda gizli oda, şekil değiştiren bir olgudur, 'dışarıdaki' alanlar zamanla genişledikçe gizli oda daralmıştır. Dolayısıyla eşcinsel olarak ortaya çıkmak için yeni bir gizli oda inşa etmek gerekmiştir. Bazıları için eşcinsel olarak ortaya çıkmak göç olarak mekânsallaşırken, bazıları için evden çıkmak yeni bir göçü tetiklemiş ve ev diyebileceğimiz bir yer arayışını teşvik etmiştir.

Gizli odalar, şehrin cinsel coğrafyalarının önemli bir parçasıdır ve şehir içinde çok sayıda gizli oda var olmuştur (Brown, 2000). Ayrıca milyonlarca insanın günlük hayatına hâkim olan bir kurum ve gizlenme metaforu haline gelmiştir (Osborn, 1996). Bu nedenle Rose (1996), coğrafyacıların yalnızca gerçek mekânı metaforik mekân üzerinde önceliklendirmek değil aynı zamanda ikisi arasında bir ayırım varsayma sürecindeki dürtülerine dikkat çekmiştir. Bu ayırmalarda örtük (ve sıklıkla da açık) bir hiyerarşileştirme olduğunu, gerçek mekânın somut ve dinamik iken, metaforik mekânın akışkan ve hapsedici olduğunu belirtmiştir. Hemmings (2002), eşcinsel ve heteroseksüel mekânlar arasında ayırım olmadığını biseksüel mekânlar üzerine çalışması ile göstermiştir. Ona göre biseksüeller hem eşcinsel hem de heteroseksüel mekânlarda bulunmuş ve her iki mekânın da inşasında rol oynamışlardır. Biseksüeller eşcinsel ya da heteroseksüel mekânları veya her ikisini de 'ev' olarak düşünmüşlerdir. Ancak her iki mekânda da biseksüel kimlik hiçbir zaman baskın olmamış, biseksüellerin varlığı kabul edilse de nadiren tamamen dâhil edilmiştir. Hubbard (2007), heteroseksüellik araştırılmaya ve açığa çıkarılmaya başladıkça heteroseks üzerine yapılan çalışmaların çoğaldığını ve heteroseksüel mekânların da eşcinselleştirdiğini savunmuştur. Bu nedenle soyut mekân, kapitalizm ve modern devlet tarafından üretilen modernliğin mekânıdır ve mekân temsilleri aracılığıyla ifade edilmiştir (Lefebvre, 1991).

Sonuç olarak, çalışmada da görüldüğü gibi erkeklik sorunlu bir cinsiyet yapısıdır ve ilişkisel olarak inşa edilmiştir. Gizli odalarda baskılanan eşcinsel erkekler, kadınların genellikle ikincilleştirilmesine ve baskılanmasına yol açmıştır. Bu nedenle toplumsal cinsiyete dayalı toplumsal değişim erkekleri değiştirmeye odaklanmak değildir; eşcinsel haklarının güvence altına alınarak bireylerin daha özgür ve mutlu yaşamasına olanak sağlanmalıdır.

Bu çalışma, Türkiye'deki coğrafya çalışmalarına erkeklik kavramını yerleştirerek metaforik mekânları (gizli oda) ve eşcinsel mekânları görünür kılmakta; bunun değerli bir bilgi olduğunu vurgulayarak eşcinsel bilinci yükseltmek için coğrafyacıları tartışmaya çağırmaktadır.

Referanslar

- Akay, S. (2023). Tarihi coğrafyada feminist sorgulamalar. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 48 (7), 127-144. doi: 10.32003/igge.1124193
- Akyüz, S. (2021). A feminist geographic reading of masculinities: Syrian entrepreneurs in İzmir. *Coğrafi Bilimler Dergisi/*

- Turkish Journal of Geographical Sciences*, 19 (1), 312-330. doi: 10.33688/aucbd.901437
- Allen, L. (2007). Sensitive and real macho all at the same time: Young heterosexual men and romance. *Men and Masculinities*, 10 (2), 137-152. doi: 10.1177/1097184X05284221
- Anderson, E. (2009). *Inclusive Masculinity: The Changing Nature of Masculinities*. New York: Routledge.
- Bachelard, G. (1994). *The Poetics of Space*. Boston: Beacon Press.
- Beauvoir, S. (1949). *The Second Sex*, (translated by C. Borde and S. Malovany-Chevallier (2009)). New York: Vintage Books.
- Bell, D., Valentine, G. (Ed.) (1995). *Mapping Desire: Geographies of Sexualities*. London and New York: Routledge
- Berg, L.D., Gahman, L., Nunn, N. (2014). Masculinities and place. In Gorman-Murray, A., Hopkins, P. (Ed.), *Neoliberalism, Masculinities and Academic Knowledge Production: Towards a Theory of Academic Masculinities*, England: Ashgate Publishing, 57-74.
- Berg, L., Longhurst, R. (2003). Placing masculinities and geography. *Gender, Place and Culture: A Journal of Feminist Geography*, 10 (4), 351-360. doi: 10.1080/0966369032000153322
- Bilgili, M. (2017). Coğrafyanın bilimsel kimliğine postyapısalcı bir yaklaşım. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35 (10), 101-109. doi: 10.14781/mcd.291173
- Bilgili, M. (2020). Coğrafyada mekân felsefesi üzerine yaklaşımlar. *International Journal of Geography and Geography Education*, 41 (6), 88-102. doi: 10.32003/igge.674936
- Bilgili, M., Kocalar, A.O. (2023). Mekân ve materyal odaklı mekânsal bakış açısı. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 50 (10), 184-200. doi: 10.32003/igge.1371709
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine domination*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Bridges, T., Pascoe, C. J. (2018). On the elasticity of gender hegemony: Why hybrid masculinities fail to undermine gender and sexual inequality. In Messerschmidt, J., Martin, P., Messner, M., Connell, R. (Ed.), *Gender Reckonings: New Social Theory and Research*, New York: New York University Press, 164-176.
- Brown, M.P. (2000). *Closet Space: Geographies of Metaphor from the Body to the Globe*. London: Routledge.
- Browne, K., Lim, J. (2007). *Geographies of Sexualities: Theory, Practices and Politics*. Aldershot: Ashgate.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. London: Routledge.
- Butler, J. (1993). *Bodies that Matter: On the Discursive Limits of Sex*. London: Routledge.
- Carrigan, T., Connell, R.W., Lee, J. (1987). Toward a new sociology of masculinity. In Brod, H. (Ed.), *The Making of Masculinities: The New Men's Studies*, Boston: Allen and Unwin, 63-102.
- Cockburn, C. (1983). *Brothers: Male Dominance and Technological Change*. London: Pluto
- Connell, R.W. (1982). Class, patriarchy, and sartre's theory of practice. *Theory and Society*, 11 (3), 305-320. doi: 10.1007/BF00211660
- Connell, R.W. (1983). *Which Way Is Up? Essays on Sex, Class and Culture*. Sydney: Allen and Unwin.
- Connell, R. W. (1987). *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. Polity Press. Cambridge.
- Connell, R. W. (1993). The big picture: masculinities in recent world history. *Theory and Society*, 22 (5), 597-623. doi: 10.1007/BF00993538
- Connell, R.W. (1995). *Masculinities*. Cambridge: Polity.
- Connell, R.W. (2005). *Masculinities*. Cambridge: Polity.
- Connell, R.W., Messerschmidt, J.W. (2005). Hegemonic masculinity: rethinking the concept. *Gender and Society*, 19 (6), 829-859. doi: 10.1177/0891243205278639
- Connell, R.W., Hearn, J., Kimmel, M. (2005). Introduction. In Kimmel, M., Hearn, J., Connell, R. (Ed.), *Handbook on Studies on Men and Masculinities*, London: Sage Publications. 1-12.
- Cresswell, T. (2004). *Place: A Short Introduction*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Demetriou, D. (2001). Connell's Concept of Hegemonic Masculinity: A Critique. *Theory and Society*, 30 (3), 337-361. doi: 10.1023/A:1017596718715
- Deniz, A. (2018). Feminist Coğrafya: Cinsiyetin coğrafyası & coğrafyanın cinsiyeti. İçinde Özgen, N. (Ed.), *Sosyal Coğrafya*,

- Anakara: Pegem Akademi, 251-284.
- Donaldson, M. (1993). What is hegemonic masculinity? *Theory and Society*, 22 (5), 643-657. doi: 10.1007/BF00993540
- Duncan, N. (1996). Renegotiating gender and sexuality in public and private spaces. In Duncan, N. (Ed.), *BodySpace*, London: Routledge, 127-145.
- Edley, N., Wetherell, M. (1995). *Men in Perspective: Practice, Power and Identity*. London: Prentice Hall.
- England, K. (1993). Suburban Pink Collar Ghettos: The Spatial Entrapment of Women? *Annals of the Association of American Geographers*, 83 (2), 225-242. doi: 10.1111/j.1467-8306.1993.tb01933.x
- Foucault, M. (1978). *The History of Sexuality*. New York: Pantheon Books.
- Halberstam, J. (2005). *In a Queer Time and Place: Transgender Bodies, Subcultural Lives*. New York: New York University Press.
- Hearn, J., Biricik, A., Joelsson, T. (2014). Masculinities and Place. In Gorman-Murray, A., Hopkins, P. (Ed.), *Theorising, Men, Masculinities, Place and Space: Local, National and Transnational Contexts and Interrelations*, England: Ashgate Publishing, 17-41.
- Hemmings, C. (2002). *Bisexual Spaces: A Geography of Sexuality and Gender*. London: Routledge.
- Herdt, G. H. (1981). *Guardians of the Flutes: Idioms of Masculinity*. New York: McGrawHill.
- Hopkins, P., Noble, G. (2009). Masculinities in place: Situated identities, relations and intersectionality. *Social and Cultural Geography*, 10 (8), 811-819. doi: 10.1080/14649360903305817
- van Hoven, B., Hörschelmann, K. (2005). Introduction: From geographies of men to geographies of women and back again? In van Hoven, B., Hörschelmann, K. (Ed.), *Spaces of Masculinities*, London: Routledge, 1-16.
- Howson, R. (2006). *Challenging Hegemonic Masculinity*. New York: Routledge.
- Hubbard, P. (2007). Between transgression and complicity (Or: can the straight guy have a queer eye?). In Browne, K., Lim, J., Brown, G. (Ed.), *Geographies of Sexualities: Theory, Practices and Politics*, Burlington: Ashgate, 151-156.
- Hunt, P. (1980). *Gender and Class Consciousness*. London: Macmillan.
- Jackson, P. (1989). *Maps of Meaning*. London: Unwin Hyman.
- Jackson, P. (1991). The cultural politics of masculinity: towards a social geography. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 16 (2), 199-213. doi: 10.2307/622614
- Jackson, P. (1994). Black male: advertising and the cultural politics of masculinity. *Gender, Place and Culture: A Journal of Feminist Geography*, 1 (1), 49-59. doi: 10.1080/09663699408721200
- Johnston, L. (1996). Flexing Femininity: Female Body-Builders Refiguring The Body. *Gender, Place and Culture*, 3 (3), 327-340. doi: 10.1080/09663699625595
- Kimmel, M. (1987). Rethinking masculinity: new directions in research. In Kimmel, M. (Ed.), *Changing Men: New Directions in Research on Men and Masculinity*, London: Sage Publications, 9-24.
- Kimmel, M. (1994). Masculinity as homophobia: Fear, shame, and silence in the construction of gender identity. In Brod, H., Kaufman, M. (Ed.), *Theorizing masculinities*, London: Sage, 119-141.
- Kinsman, G. (1993). *The Regulation of Desire: Homo and Hetero Sexualities*. Montreal: Black Rose Books.
- Kobayashi, A. (2002). A generation later and still two per cent: changing the culture of Canadian geography. *Canadian Geographer*, 46 (3), 245-248. doi: 10.1111/j.15410064.2002.tb00745.x
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*, (translated by D. Nicholson-Smith). Oxford, UK and Cambridge, MA: Blackwell.
- Logan, T. D. (2010). Personal characteristics, sexual behaviors, and male sex work: A quantitative approach. *American Sociological Review* 75 (5), 679-704. doi: 10.1177/0003122410379581
- Longhurst, R. (2000). Geography and gender: masculinities, male identity and men. *Progress in Human Geography*, 24 (3), 439-444. doi: 10.1191/030913200701540519
- Massey, D. (1994). *Space, place and gender*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- MacKinnon, C. (1989). *Toward a Feminist Theory of the State*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Marx, K. (1971). *Value, Price and Profit*. New York: Routledge.

- McDowell, L. (1999). *Gender, Identity and Place*. US: University of Minnesota Press Minneapolis.
- Messerschmidt, J.W. (2018). *Hegemonic Masculinity: Formulation, Reformulation, and Amplification*. Lanham, Boulder, New York, London: Rowman and Littlefield.
- McDowell, L. (1990). Sex and power in academia. *Area*, 22 (4), 323-332.
- McDowell, L. (1999). *Gender, Place and Identity: Understanding Feminist Geographies*. Cambridge: Polity Press.
- McDowell, L. (2003). *Redundant Masculinities? Employment Change and White Working Class Youth*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Millett, K. (1971). *Sexual Politics*. London: Hart-Davis.
- Mirioğlu, G. (2018). Kentlere feminist coğrafya perspektifinden bakmak. *Ege Coğrafya Dergisi*, 27 (2), 183-194.
- Nash, C. J., Gorman-Murray, A. (Ed.) (2019). *The Geographies of Digital Sexuality*. UK: Palgrave Macmillan.
- Oakley, A. (1972). *Sex, Gender, and Society*. San Francisco: Harper and Row.
- Okur, M. (2023). Beden, cinsiyet ve mekân. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 22-43.
- Osborn, T. (1996). *Coming Home: A Roadmap to Gay and Lesbian Empowerment*. New York: St. Martin's Press.
- Özgüç, N. (2008). Gender representation in academic geography in Turkey, *The Arab World Geographer*, 11 (4), 232-250. doi: 10.5555/arwg.11.4.w4172146v8718203
- Peake, L. (1993). Race and Sexuality: Challenging the Patriarchal Structuring of Urban Social Space. *Environment and Planning D: Society and Space*, 11 (4), 415-432. doi: 10.1068/d110415
- Pratt, G., Hanson, S. (1994). Geography and the construction of difference. *Gender, Place and Culture*, 1 (1), 5-30. doi: 10.1080/09663699408721198
- Pronger, B. (1990). *The arena of masculinity: Sports, homosexuality, and the meaning of sex*. New York: St. Martin's Press.
- Rich, A. (1980). Compulsory heterosexuality and lesbian existence. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 5 (4), 631-660. doi: 10.1086/493756
- Rose, G. (1993). *Feminism and Geography: The Limits of Geographical Knowledge*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Rose, G. (1996). As if the mirrors had bled: Masculine dwelling, masculinist theory and feminist masquerade. In Duncan, N. (Ed.), *Body Space: Destabilizing Geographies of Gender and Sexuality*, New York: Routledge, 56-74.
- Rubin, G. (1975). The traffic in women: notes on the political economy of sex. In Reiter, R. (Ed.), *Toward an Anthropology of Women*, New York: Monthly Review Press, 157-210.
- Savran, D. (1996). The sadomasochist in the closet: White masculinity and the culture of victimization. *Differences: A Journal of Feminist Cultural Studies*, 8 (2), 127-152. doi: 10.1215/10407391-8-2-127
- Sedgwick, E.K. (1990). *Epistemology of the Closet*. Berkeley: University of California Press.
- Tuncer, S. (2012). Beşeri coğrafyaya feminist itirazlar. *Fe Dergi*, 4 (1), 79-90. doi: 10.1501/Fe0001_00000000065
- Tyner, J. (2012). *Space, Place and Violence*. New York: Routledge.
- Valentine, G. (1989). The geography of women's fear. *Area*, 21 (4), 385-390.
- Vance, C. S. (1995). Social construction theory and sexuality. In Berger, M., Wallis, B., Watson, S. (Ed.), *Constructing Masculinity*, New York: Routledge, 37-49.
- Vaughan, G., Hogg, M. (1995). *Introduction to Social Psychology*. Sydney: Prentice Hall.
- Weber, M. (1978). *Economy and Society Volume One*. Berkeley: University of California Press.
- Whitehead, S.M. (2002). *Men and Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Wielgosz, A. (1996). The topography of writing: Raymond Federman's the voice in the closet. *Critique*, 37 (2), 108-113. doi: 10.1080/00111619.1996.9936484
- Willis, P. (1977). *Learning to Labor: How Working Class Kids Get Working Class Jobs*. Farnborough, UK: Saxon House.
- Yüceşahin, M.M. (2016). Toplumsal cinsiyet ve mekânın karşılıklı ilişkisi: Patriyarkanın sosyal mekânı örgütleyişine dair bir tartışma. *Kadın/Women 2000: Kadın Araştırmaları Dergisi*. 17 (1), 73-101. doi: 10.33831/jws.v17i1.70